

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גלין מס' 1007

מסכת מנחות ל' - ל"ו ♦ מקוואות ז', א' - ז', ג'

בס"ד, כ"ט אלול תשע"ח

השבוע בגלין

- ♦ רווח שאינו ניכר לעין, נחשב רווח?
- ♦ חרקים זעירים, מותרים באכילה?
- ♦ שימוש בזכויות מגדלת לשיפור הראיה.
- ♦ הדבקת המחיצות שבין תאי התפילין
- ♦ כמה מחיצות צריך בתפילין של ראש

- ♦ המזוזה שהפכה לכשרה רק מספר שעות לאחר שנכתבה
- ♦ מזוזה שנכתבה בדיו גזול
- ♦ הבעיה נעוצה בסופר, לא במזוזה
- ♦ תליית מזוזה פתוחה על פתח הבית
- ♦ גלילת המזוזה בתוך ניילון

♦ בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב

דבר העורך

סליחתו של הכפרי

בימים אלו בהם כל אחד מאיתנו מפשפש במעשיו ומנסה להיטיב את דרכיו במעשים טובים, ניתן ללמוד לקח רב מן המעשה שלפנינו בו מעשיו הטובים של אדם השפיעו לטובה גם לאחר זמן רב. מעשה זה סיפר ר' יוזל מנובארדוק, אבי ישיבות נוברדוק, שהקים רשת ישיבות ברחבי רוסיה, בהן עמלו בתורה מאות רבות של בחורים והנהיגו את ארחות חייהם בשיטה מיוחדת אותה פיתח מורם ורבו, הידועה כ"שיטת נובארדוק".

רכבת ישנה שרכה את דרכיה על פני מסילת רכבת ארוכה שהשתרעה לאורך אלפי קילומטרים ברוסיה. שקשוק גלגלי הקרונות נישא ברמה והתערבל בשריקות הרוח הקרה שנשבה בעוז במרחבים הרקים. לעת לילה אפפו הקור והחושך את הקרונות שחצו את הדממה השחורה. הנוסעים עשו הכנות אחרונות לקראת הלילה הארוך, ואט אט החלו הכל להתכרבל במקומותיהם. נהג הרכבת קירב את ידיו הקפואות אל דוד הקיטור הענק והורה לעוזריו להוסיף פחם כדי להגדיל את הבעירה ולהאיץ את מהירות הנסיעה. טלטוליה החד-גוניים של הרכבת השפיעו על הנוסעים שעצמו את עיניהם ושקעו בתרדמה עמוקה.

באחד הקרונות ישב נוסע בעל עיניים יוקדות והביט מבעד לשמשה הקרה בכוכבי השמים ששלחו את אורם גם אל אמא רוסיה הקפואה. היה זה ר' יוזל מייסד ישיבות נובארדוק.

המחשבות החלו להתרוצץ במוחו והוא החל לחשב את סדר יומו העמוס, שמתחיל בשעת בוקר מוקדמת מאד בלימוד לפני התפילה, עבור דרך שיחות מוסר ושיעורי תורה לתלמידיו הרבים, וכלה בשעות הלילה הקטנות בשיחת חיזוק עם עוד בחור שרוצה להמשיך ולעלות במעלות התורה והיראה.

מה יהא עלי? ניקרה במוחו המחשבה המייסרת, מתי אוכל גם אני להתבודד מעט ולחפור בבנכי נפשי שלי כפי שמלמד אני את תלמידי? הרי גם אני זקוק לתיקון המידות, הרהר ר' יוזל. לו היה לי איזה בית בודד או אפילו בקתה קטנה במקום מרוחק... ור' יוזל הפליג במחשבות מה וכיצד היה עושה במקום התבודדותו.

דף לג/ב תעשה ולא מן העשוי

המזוזה שהפכה לכשרה רק מספר שעות לאחר שנכתבה

בסוגיות מזוזה הנלמדות בימים אלו, אנו מתוודעים לכלל "תעשה ולא מן העשוי", המתייחס לכל המצוות שהתורה השתמשה בהן בלשון "עשיה", וכגון, במצוות סוכה נאמר (דברים טז/ג): "וחג הסוכות תעשה לך", ולפיכך, סכך שהונח על הסוכה בטרם נתלש מן הארץ אינו כשר גם לאחר שיקצצוהו, שכן, בשעת עשייתו לא היה "סכך", ולאחר מכן, כשנקצץ, הפך ממילא ל"סכך" ללא עשיה (סוכה יא/ב). הדוגמה המובאת בסוגייתנו היא, לגבי אדם שקבע מזוזה על לוח עץ, ולאחר מכן הוא התקינו בפתח הבית. אדם זה לא יצא ידי חובת מצוות מזוזה, מפני שיש **לעשות** מזוזה בפתח הבית [עיין ברש"י לג/א ד"ה "תלי דשא ברישא" שלומדים מצוות מזוזה ממצוות ציצית], ומזוזה זו בשעה שנקבעה על לוח עץ לא שימשה כמזוזה, ולאחר מכן כאשר כבר שימשה כמזוזה היה זה שלא על ידי מעשה קביעת מזוזה, כי אם על ידי קביעת המשקוף בפתח הבית. הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, דן בספרו ("קהילות יעקב" סוכה סימן כ"ד) במקרה מעניין, הטומן בחובו פרטים חשובים על דיני המזוזה, וכמו כן הוא מגדיר את הכלל "תעשה ולא מן העשוי".

מזוזה שנכתבה בדיו גזול: מעשה בסופר שביקש לכתוב מזוזה, ומשנכח כי הדיו שבכליו אזל, השתמש בדיו של רעהו ללא נטילת רשותו, מתוך מחשבה שהלה אינו מקפיד על כך. אולם, כאשר נודע הדבר לבעל הדיו חרה אפון, אך לבסוף מחל לחבירו הסופר. השאלה העומדת על הפרק היא, אם מזוזה זו נפסלה לשימוש בשל אי עמידתה בתנאי הכלל "תעשה ולא מן העשוי". שהרי, עד שבעל הדיו לא מחל על השימוש בו, הסופר לא היה רשאי לקיים מצוות מזוזה במזוזה זו, שהרי זו "מצווה הבאה בעבירה". נמצא, שמחילתו של בעל הדיו, היא שהכשירה את המזוזה... הרי לך "תעשה ולא מן העשוי"!

הבעיה נעוצה בסופר, לא במזוזה: בעל ה"קהילות יעקב" דן וטר בעניין בארוכה (עיין שם במה שנחלקו האחרונים בדן תעלומה" בכתובה), עד שהוא מנער בשנית שאלה זו, ומגלה לעיני הלומד, כי המקרה שלפנינו אינו "תעשה ולא מן העשוי". שהנה, בכלל "תעשה ולא מן העשוי" נאמר, כי מצווה שנעשית באופן לקוי, אינה יכולה לבוא על תיקונה, כי אם על ידי עשיה מחודשת. אולם, עשיית המזוזה שלפנינו אינה לקויה, היא נעשתה בדיו שחור כנדרש, על גבי קלף מהודר. אלא, שהסופר הגנב, אינו רשאי לקיים את המצווה על ידי המזוזה, משום "מצווה הבאה בעבירה". לפנינו, איפוא, עשייה מלאה ומהודרת, על כל פרטיה ודקדוקיה, אשר אין להחיל עליה את הכלל "תעשה ולא מן העשוי".

ואכן, הסופר אשר כתב את המזוזה ללא נטילת רשות מבעל הדיו, הוא זה שאינו רשאי להשתמש בה למצווה, אולם, באותה שעה עצמה, רשאי בעל הדיו להשתמש בה למצווה. אמור מעתה, המזוזה עצמה כשרה היא למהדרין, והסופר הלה מנוע מלהשתמש בה. מחילתו של בעל הדיו, איפוא, לא הכשירה את המזוזה, אלא הסירה את המכשול מדרכו של הסופר [ועיין בספר "עמק ברכה" עמ' כ"ד].

דף לד/א יכול יכתבנה על האבנים

תליית מזוזה פתוחה על פתח הבית

מזוזה מעניינת קיבל יהודי מחבירו - מסגרת זהב מהודרת, ובתוכה שתי זכוכיות וביניהן מזוזת קלף, כאשר המזוזה מיועדת לתליה עם המסגרת, וכל העובר על פתח הבית יכול לקרוא את הכתוב בה.

לעילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי

נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב **תנצב"ה**

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחי

נר ה' נשמת אדם

הפוסקים שנדרשו לנושא קבעו פה אחד, כי חלילה, אין לשנות מדברי גמרתנו (לא/ב), שנפסקו להלכה (טור ושולחן ערוך יו"ד סימן רפ"ח סעיף א', י"ד), כי יש לגלול את הקלף המשמש למצוות מזוזה. במאמר הבא נבדוק אם גלילת המזוזה היא תנאי בקיום המצווה, או שאי גלילת המזוזה אינה מעכבת את המצווה.

גלילת המזוזה בתוך ניילון: נתחיל משאלה אחרת. לבו של יהודי ירא שמים החל נוקף, לאחר שסיים לגלול את מזוזתו כדת וכדין, זאת, מאחר שכמנהג רבים, הוא עטף את המזוזה בניילון, ולאחר מכן גללה. לכאורה, הרהר היהודי, הניילון חוצץ בין שכבות הקלף הגלול, ואם יש דין לגלול את המזוזה, שמא הניילון מהווה חציצה בין שכבות הקלף ויש להסירו.

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א כותב (הל' מזוזה שם סעיף י"ד בשער הצינור), כי מגמרתנו משמע, שגלילת המזוזה אינה מעכבת את קיום המצווה. שהנה, בסוגייתנו מבואר, כי מפסוקי התורה העוסקים במצוות מזוזה, ניתן היה להניח שיש לכתוב את פרשת "שמע" על האבנים שבפתח הבית, כנאמר: "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", אולם, אנו לומדים בגזירה שווה "כתיבה, כתיבה" [לרש"י הלימוד הוא מגט המכונה ספר, ולתוס' הלימוד הוא מפרשת סוטה או מספר תורה], שיש לכתוב את המזוזה על גבי ספר.

היו שביקשו ללמוד מגזירה שווה זו המשווה בין "ספר" למזוזה, כי כשם שספר תורה נגלל, כך גם יש לגלול את המזוזה. אך בשו"ת "לב אברהם" (סימן פ"ה) דוחה רעיון זה ממספר עילות, ביניהן, כי בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "נאמר") מסתפקים אם ה"ספר" אשר ממנו למדים למזוזה, הוא ספר תורה, או פרשת סוטה שאף היא נקראת ספר, ופרשת סוטה הלא אינה נגללת כלל. כמו כן, על המבקשים ללמוד דין גלילת המזוזה מדין גלילת ספר תורה, להוכיח כי אכן יש דין לגלול את ספר התורה. והנה, הרמב"ם (הל' ספר תורה פ"י הל' א') המונה את הפסולים המעכבים בספר התורה, אינו מונה בכללם את הגלילה.

הגר"ח קנייבסקי שליט"א (שם) הוסיף, כי מדברי ה"לבוש" (סימן רפ"ט סעיף א') הכותב, כי יש להכניס את המזוזה בתוך קנה כדי שלא תפתח ותתקלקל, משמע, כי אין איסור בפתחתה, כי אם עצה טובה בלבד (עיין שו"ת "שבט הקהתי" ח"א סימן רע"ו).

משכך הם פני הדברים, ודאי שאין לחשוש לחציצה בגלילת המזוזה על ידי הניילון הנגלל עם המזוזה, אחר שגלילת המזוזה אינה מעכבת (שו"ת "שבט הקהתי" שם).

דף לד/א כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה

בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב

ההקפדות המדוקדקות הקיימות בכתיבת סת"ם, ספרי תורה, תפילין, מזוזות, רבות הן וסוגייתנו עוסקת באחת מהן: "מוקף בגוויל", היינו: על הסופר לוודא שכל אות ואות תהא מוקפת בגוויל, ולא תהא דבוקה לרעותה, ולפיכך, עליו להקפיד להבדיל כל אות מחברתה על ידי השארת רווח בין האותיות.

רווח שאינו ניכר לעין, נחשב רווח? בעל שו"ת "דובב מישרים" (ח"א סימן א') נשאל, מה דינו של ספר תורה שהתגלה כי אחת מאותיותיו נוגעת בחברתה, אך מומחים שהובהלו להביט בספר התורה, הצטיידו בזכוכית מגדלת וגילו, כי הנגיעה אינה אלא מראית עין בלבד, ולמעשה, מרווח לבן, צר ביותר, כמובן, מבדיל בין האותיות. השאלה העומדת על הפרק היא, אם יש להקפיד על המציאות בלבד, או גם על מראית עין. הרב מטשעבין הכריע, כי האותיות טעונות תיקון, ואף ראה יפה הביא לדבריו. נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סימן ל"ב סעיף י"ג), כי קלף שיש בו נקב - פסול לכתיבת סת"ם. אולם, אם אין הנקב ניכר אלא בהעמדת הקלף מול קרני השמש, אינו פוסל את הקלף ("מגן אברהם" ס"ק ט"ו בשם הב"ח, ו"משנה ברורה" ס"ק ל"ב). הרי לנו, כי מראית העין היא הקובעת, וכשם שנקב שאינו נראה, נחשב כמי שאינו וכשר, כך גם רווח בין אותיות שאינו נראה, הרי הוא כמי שאינו ופסול [ואף ה"ט"ז שחולק על הב"ח וסובר שנקב זה פסול, אינו חולק על כך שמראית העין פוסלת, אלא שיש להלך גם אחר המציאות].

"חוט השערה" השיעור המצומצם ביותר: לאור דבריו, יש המעירים, כי לא לחינם הגמרא משתמשת בביטוי "כחוט השערה" כדוגמא לרווח המינימלי הרצוי בין האותיות, שכן, עין אנושית בלתי מזויינת מסוגלת להבחין ברווח ששיעורו כחוט השערה, אך ברווח זעיר מזה, יש צורך באמצעי עזר ("בשבילי ההלכה" ח"ב עמוד נ' ואילך בשם פוסקים, עיין שם מ"מ אודות 'חוט השערה' זה אם הוא ניכר לחוש הראיה).

חרקים זעירים, מותרים באכילה? הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת "שבט הלוי" ח"א סימן ז' אות ח', ח"ד סימן קמ"ב אות ב') נוקט גם הוא, כי רווח הנראה על ידי זכוכית מגדלת בלבד, אינו מספק והספר טעון תיקון. את דבריו הוא סומך על הפוסקים אשר נקטו בהלכות תולעים (עיין "שולחן ערוך" יו"ד סימן פ"ד וב"דרכי תשובה" שם ס"ק צ"ד), כי שרצים שאינם נראים לעין בשר אינם אסורים, אף שהמתבונן בהם על ידי מיקרוסקופ מגלה בעל חי מושלם לפניו, וכלשון הפוסקים: "שאיילולי כן לא מצאנו ידינו ורגלינו באיסור תולעים שבטיפת מים יש שרצים רבים".

שימוש בזכוכית מגדלת לשיפור הראיה: עם זאת הוא מציין, כי ניתן להשתמש בזכוכית מגדלת כדי להתגבר על קשיי ראייה ולהעמידה על ראייה תקינה ורגילה, ובכך להגיע לידי הסתכלות טובה בעין אנושית. יש לציין, כי אין הדבר מוסכם על כל הפוסקים, ויש שהורו כי ניתן להתיר את השימוש בספר תורה שאותיותיו נראות כדבוקות זו לזו, אם בזכוכית מגדלת נראה כי קיים רווח ביניהן (עיין שו"ת "שארית ישראל" להגרי"ז מניצברג, ו"בשבילי ההלכה" שם, שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סימן קכ"ח ו"ח" סימן ט').

כיום, נפוצה בדיקת סת"ם במחשב, הבודק אותיות יתירות וחסירות, אשר כמובן אינו משמש כתחליף למגיה אנושי, כי אם כתוספת. כאשר החלו לעסוק בכך, פרצה התנגדות עזה, ששככה

הבוקר אור. הקרון החל מתעורר לחיים. הנוסעים החלו מחלצים את עצמותיהם תוך התבוננות מבעד החלונות כדי לבחון איזו כבדת דרך הספיקה הרכבת לעבור בדרך אל מחוז חפצם.

גם הסוחר היהודי שישב ליד ר' יוזל פתח את שמורות עיניו ואחר שהתאושש קמעא, שם לב שפני הנוסע שלידי אינם כתמול שלשום. זה כבר כמה ימים שהבחין שהיושב לידו אינו אדם פשוט כלל ועיקר, אלא שהלה שתקן היה רוב זמנו עבר עליו בלימוד ובהרהורים. עתה, החליט הסוחר לפתוח בשיחה עם היושב לצידו.

השניים החלו לשוחח, והאיש, מצוייד במזוודת עור מבריקה ובצעיף משי חרוז בנקודות כסף, ליטף באצבעותיו את גולת הזהב שבראש מקלו המהודר תוך שהוא מקשיב בשימת לב לדבריו של ר' יוזל על אודות חייו ומפעלו הכביר. "אבל דבר אחד חסר לי", אמר ר' יוזל והפנה את עיניו בצער אל רצפת הקרון. "מה חסר לכם רבי?" שאל הסוחר ביראת כבוד ור' יוזל תינה בפניו את צערו על שאין לו מקום מבודד כראוי שם יוכל להתבודד ולהפליג במחשבות. "רבי, מרגע זה יכולים אתם להיות רגועים! אני סוחר יערות גדול ובקתה יש לי באחד מיערותי, בדיוק כמו זו שדושה לכם, הריני מעמיד אותה לשימושכם בכל עת שתחפצו".

הנסיעה תמה. ר' יוזל הודה בכל לב לערן הנדיב ואכן ר' יוזל החל להתבודד לעיתים באותה בקתה ששכנה במעבה יער עבות ושימשה אותו לעבודת ה'.

לימים, נתגלגל ר' יוזל במרכבתו של עגלון שיכור. היה זה שנים רבות אחר שנפגש עם סוחר היערות שבנתיים הספיק לשוב אל אבותיו בשיבה טובה. הגוי הביט בר' יוזל ממושב הרכב בעינים מזוגגות, עת ביקש ממנו ר' יוזל למהר את נסיעתו כדי שלא יאלץ להשאר על אם הדרך ביום השבת. בקושי הצליח העגלון לייצב את סוסיו הגועים. הזמן חלף עבר לו והשמש נתנה אותות חיים אחרונים לפני שנאספה בחיקו של הים הגדול.

לא נותרה בידו של ר' יוזל כל ברירה אלא לשבות בכפר על אם הדרך. ר' יוזל דפק בבית הראשון שנקרה בדרכו ולשמחתו הרבה פתח לו את הדלת כפרי בעל תו פנים יהודיים שבישר לו שהוא היהודי היחיד בכפר.

אך השמחה לא ארכה זמן רב. היהודי, כפרי פשוט שכל ימיו חי בין הגוים, שמח על שנתגלגלה למחיצתו דמות רבנית והחל מתנה בפניו את כל צרותיו, ובד בבד עבר לקלל ולגדף סוחר שרימה ועשק אותו לפני כמה שנים. ר' יוזל ניסה להרגיע את הכפרי הסוער ותוך כדי כך נתגלה לו כי כעסו של הכפרי מופנה אל אותו סוחר יערות שהעניק לו לפני רבות בשנים את אותה בקתה חבויה בלב היער.

אותה שבת עמל ר' יוזל לפייס את הכפרי שישלח וימחל בלב שלם לסוחר היערות. כל הזמן עמדה למולו דמותו של הסוחר שהיטיב עמו והוא החליט לעשות כל מאמץ להשיב טובה למיטיבו ולגרום לכפרי שישלח לסוחר.

לא מלאכה קלה עמדה בפניו, אך עם סיומה של הסעודה השלישית, כשר' יוזל כבר עמד חסר אונים מול עקשנותו של הכפרי הזועם, נתרכך לפתע היהודי. השבת הארוכה בחברת הצדיק עשתה את שלה ובלב שלם הכריז: מוחל אני במחילה גמורה לפלוני אלמוני הסוחר על שעשה לי.

היה ר' יוזל מספר והולך מעשה זה לתלמידיו ומפטיר: המעשה הטוב שעשה הסוחר שנים רבות לפני כן, הוא שהביא לכך שלימים מחל לו הכפרי על עוול שנעשה לו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף ל/א הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק

החוטף

מסופר ב"כתר ראש" (הנהגות ומעשי הגר"ח מואלז'ין, בסוף הספר אות ה'): **"בן** אחיו של הגר"א זלה"ה בא לפניו, ושאל אותו [הגר"א] אם יש לו ספר תורה, והשיבו שאין לו. אז תיכף ציוה לשלוח אחר סרסור, לקנות ספר תורה בעודו בילונג. אמר לו [האחיין לדודו הגר"א]: והרי אמרו הקונה ספר תורה כחוטף מצוה מן השוק [כלומר שאינו מוהדר כל כך כמי שכותבו] ואמר לו [הגר"א] - הלואי שיזדמן לי מצוות כאלו לחוטפן..."

דף ל/א נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות

המילה הארוכה ביותר

מיה המלה הארוכה ביותר **בתורה?** הגר"י קמיניצקי זצ"ל, בלא עזרת מחשב ותוכנות חיפוש, גילה כי המילה "למשפחתים" (שמות יב/כא, במדבר לג/נד) היא הארוכה ביותר, והיא בת 9 אותיות משום שהיא נכתבת בתורה בכתב חסר, ללא האות "ואו" ("אמת ליעקב", בסוף הספר).

דף ל/א תוס' ד"ה מכאן ואילך

החי המת

בעלי התוספות (ד"ה "מכאן ואילך כתב יהושע") תמרים על האומרים כי משה רבינו מת בשבת, ומביאים מספר הוכחות שיום פטירתו לא חל בשבת.

המהרי"ל (ש"ת ס"ג ר"ג) מביא, כי הרוקח תירץ זאת במילים הבאות: "לא קשיא, דכל אדם יש לו מזל למעלה בפרגוד, וכל זמן שמקיים חי למטה, ואותו מזל שלמעלה מת בשבת וחשיב למטה כמת".

בכך מיישב המהרי"ל את הגמרא (שבת קנ"א) האומרת, כי הנוול בשבת מת בשבת - אף אם נפטר באמצע השבוע, מזלו 'מת' כבר בשבת.

דף ל/א/ב עשאה כשירה או שירה כמותה

שירה כוללת גם מה שלא נאמר...

צורתה של השירה, כידוע, אריח על גבי אריח או אריח על גבי לבנה (עי' רש"י כאן), ורווחים באים בין כל מספר מילים.

מטו בי מדרשא:

רווחים אלו למה? שכן עניינה של השירה אינו דוקא במה שנאמר במפורש, מליצותיה וסגנונה גורמים לכך שכוחה גדול במה שלא נאמר גם כן...

דף לב/ב ונשטמ וישב ע"ג קרקע ודומה כמי שהכישו נחש

חרדת קודש לתשמישי קדושה

הגאון בעל ה"חזון נחום" זצ"ל, אחיו של הגאון מטשעבין זצ"ל, הדיפיס את ספרו "חזון נחום", שבועיים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. בטרם נכרכו הספרים, פלשו הנאצים ימח שמים לפולין, והוא ביקש לברוח מפולין ובעת שעבר את הגבול, הרשעים הוציאו את תפיליו מנרתיקו וזרקו לארץ. הוא, מיד גחן, הרימן בחרדת קודש ונישקן, והצוררים שבו על מעשם הנלוו. לבו לא עמד לו והוא התעלף מצער, ולבסוף השיב את נשמתו הזכה לבורא [ראה בתולדותיו בהקדמה לספרו].

בספר "בצללו חמדתי" מסופר, כי כאשר דנו עם הגאון מטשעבין זצ"ל על דעתו של אחיו, כי אין להכניס תפילין לחולה במחלה מדבקת, מחמת החשש שצוות בית החולים ישרוף את חפציו ובהם התפילין, הרב מטשעבין הזכיר את הסיפור הנורא הלזה, ואמר כי משמח ועדים לחרדתו העצומה לתפילין, ניתן להבין היטב מדוע פסק כן.

דף לב/ב פרט לשבתות ולמיים טובים

ציפיה והשתוקקות למצוות תפילין

סיפר הרי"ם מגור זצ"ל: **במוצאי** יום טוב אחרון של

עד מהרה, עת התברר מספרם הרב של ספרי התורה הפסולים שנחשפו על ידו. הגר"ש ואזנר זצ"ל שנדרש בזמנו לעניין, מזכיר, כי הבדיקה במחשב, אינה כלולה כלל בנידון האמור של בדיקת ספר תורה על ידי זכויות מגדלת, שהלא המחשב מגלה את הקיים בלבד ואינו מעניק זווית מבט שאינה נראית בעין אנושית ("קדושת ספר תורה" עמ' קמ"ג).

דף לד/ב ומניחן בד' בתים בעור אחד

הדבקת המחיצות שבין תאי התפילין

במאמר הבא נעסוק בשאלה פשוטה, לכאורה: האם מותר למרוח דבק ברווח שבין ארבעת התאים שבתפילין של ראש. בנידון זה נחלקו הפוסקים, יש מהם שהורו, כי הדבק המאחד בין הדבקים גורם לביטול ההפרדה הנדרשת בין התאים, ויש שסברו, כי כל תא נחשב כבודד בפני עצמו למרות הדבק, שהלא הדבק הוא גוף זר בעל תכונת התדבקות, אך אין לראותו כמאחד את הדבקים להיות לאחד. מעניין לעקוב אחר מספר נידונים הלכתיים המשתלשלים זה מזה עד לשאלתנו.

נתחיל מן העובדות הבסיסיות. בתפילין של ראש ארבעה תאים שבהם מכניסים את ארבעת הפרשיות. התאים אטומים משלשה צדדים, ופתוחים בצד התחתון. על צד הפתוח של התאים מכסה עור הנקרא "תיתורא", והמשמש כתחתית התפילין.

כמה מחיצות צריך בתפילין של ראש: נחלקו הפוסקים אם די בחלוקה פנימית של ארבעת התאים או שמא יש לחלקם גם חיזונית. כלומר, ניתן לייצר את ארבעת תאי התפילין באופן שכל תא הוא בעל מחיצות משל עצמו, או אז לפנינו ארבעה תאים עם שמונה מחיצות, וכמו כן, ניתן לייצר את ארבעת התאים בעזרת חמש מחיצות בלבד, כאשר שלושת המחיצות האמצעיות משמשות את שני התאים שלצדיהן (עיין בספר "זכרון אליהו" על הל' תפילין פ"ד שמביא את השיטות ואת מקורותיהן).

מכאן, ששאלתנו אם מותר להדביק את הרווח שבין התאים הצטמצמה בהיקפה, מאחר שלפי הסוברים כי אין צורך כלל בהפרדה חיזונית בין התאים, ברור כי אם נעשתה הפרדה כזו, מותר להדביקה. שאלתנו, איפוא, נוגעת לפוסקים הסוברים כי יש צורך בהפרדה חיזונית ופנימית בין התאים, ויש לדעת אם ההדבקה גורמת לביטול ההפרדה בין התאים.

ארבעה תאים, כל אחד מעור נפרד: מחלוקת נוספת בהלכות תפילין, משיקה, לכאורה, לשאלה זו. נאמר בגמרתנו "ומניחן בד' בתים בעור אחד". היו מן הפוסקים שפירשו כי כוונת הגמרא היא, כי את ארבעת תאי התפילין יש לעשות מעור אחד. אולם, להלכה נקטו הפוסקים ("מגן אברהם" סימן ל"ב ס"ק נ"ב, "משנה ברורה" ס"ק קע"ב), כי ניתן לעשות את ארבעת התאים מעורות נפרדים ודי בתפירתם, או אף בהדבקתם זה לזה, כדי לקיים את דברי הגמרא שעליהם להיות "בעור אחד".

מעתה, כאשר ננסה לשער מהי דעת הפוסקים הסוברים כי די בהדבקת ארבעת התאים כדי להופכם לתפילין, נסיק, כי הם ישללו מכל וכל את הדבקת הרווח שבין תאי התפילין. שהרי לשיטתם הדבקת מספר עורות גורמת לכך שהם נחשבים כ"עור אחד", היינו, הדבק מאחד בין הדבקים והופך אותם למקשה אחת, וברור אם כן, שלדעתם אין להדביק את הרווח שבין התאים, שהלא כל שאלתנו מבוססת על ההנחה שיש צורך גם בהפרדה חיזונית בין התאים.

נותרה, איפוא, שאלתנו בדד. הסוברים כי אין צורך בהפרדה חיזונית בין תאי התפילין, אינם מבינים כלל את הנידון. מאידך, הסוברים כי התפילין נחשבות כעשויות מעור אחד גם על ידי הדבקת מספר עורות, אינם מבינים גם הם את הנידון - לדידם, הדבקה משמעותה אחידות מושלמת של הדבקים ואין כל ספק. כל הנידון הוא, אם כן, לפי הסוברים כי יש צורך בהפרדה חיזונית בין התאים ושאינן לעשות את התפילין ממספר עורות הדבוקים זה לזה.

הדף היומי

מנחות ל'-ל"ו

כ"ט אלול-ו' תשרי

הבעיה היא, שבדורות עברו יהודים רבים נהגו להשתמש בתפילין שהודבקו ממספר עורות, וכמו כן הם נהגו להדביק את הרווחים שבין התאים... היו מגדולי ישראל שטרחו ללמד זכות על עמך ישראל והעלו תחת ידם את החילוקים הבאים.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מעלה אפשרות (נמצא בכת"י הליכות שלמה תפילה, מילואים פ"ג), כי למרות שארבעת תאי התפילין נחשבים כ"עור אחד" על ידי ההדבקה, עדיין אין לראות בכך הוכחה שהדבק מאחד את הדבקים למקשה אחת, שכן, יתכן שההלכה הקובעת שעל התפילין להיות מ"עור אחד" אינה בדרך החיוב כי אם על דרך השלילה. כלומר, אין לעשות את התפילין ממספר תאים המופרדים זה מזה לחלוטין [שכן, אין דרשה שיהיו "עור אחד", כי אם "זכרון אחד", וכל עוד שהתאים אינם חלוקים לגמרי, הם נחשבים "זכרון אחד"]. מעתה, די בהדבקתם כדי שלא ייחשבו כמופרדים, ומאיךך, מאחר שהדבק אינו הופך את שני החלקים למקשה אחת, ניתן להדביק את הרווח שבין התאים [ועיין שם ביאור נוסף גם אם ננקוט שבדק מאחד בין הדבקים].

ההבדל בין דבק לדבק: נחתום ברעיון מעניין מבית מדרשו של המהרש"ם ("דעת תורה" סימן ל"ב סעיף מ, עפ"י שו"ת מהר"ם מינץ). לדבריו, דווקא דבק העשוי מאותו סוג חומר של החפצים שביניהם הוא מחבר, גורם לאיחוד מושלם ביניהם. לעומת זאת, הדבקת שני חפצים בדבק העשוי מחומר זר, אינה גורמת לאיחודם. לפיכך, הוא כותב, טוב יעשו, אם ידביקו את עורות התפילין בדבק העשוי מעור הבהמה, ועל ידי כך ייחשבו התפילין כעשויות מעור אחד, ואילו את הרווח שבין התאים ידביקו בדבק עשוי מחומר זר וכך תשמר ההפרדה הנדרשת בין התאים [ועיין שם שסיים כי העירו לו על דבריו מכלים פ"ג]. להלכה, לכתחילה ראוי לעשות כדברי ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן ל"ב סעיף מ): "חריץ שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר, ואם לא הגיע, כשרה". ה"ביאור הלכה" כותב, כי גם המדביק, צריך להקפיד שלא להדביק את קצוות הריבוע כי אם את החלק הפנימי בלבד [ועיין שם עוד בביה"ל לגבי הנחת מעט דבק בתחתית החריצים כדי לשמר את הריבוע, שאפשר שראוי לעשות כן] (וע"ע בספר "זכרון אליהו" שם).

פסח וסוכות, היה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב זיע"א ער כל הלילה, עומד ומשתוקק אימתי יאיר היום יזכה לקיים שוב מצות תפילין אחר הפסקה של שמונה ימים... ("מעיינות הנצח").

לעילוי נשמת
הר"ר **אלתר רוזנבוים** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע א' באלול תשס"ט
ומרת **שרה יהודית רוזנבוים** ע"ה
ב"ר חיים שמעון זומר ז"ל נלב"ע ב' באלול תשכ"ח
ומרת **חנה רחל הבר** ע"ה
בת הר"ר דוד צבי ז"ל נלב"ע ג' תשרי
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפחות הבר ורוזנבוים שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **כרימה צורף** ע"ה
בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ר' אפרים צורף שיחיו - שילה

לעילוי נשמת
הר"ר **פרץ שמואל שורץ** ז"ל
ב"ר חיים משה ז"ל נלב"ע ד' בתשרי תשכ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר **דב יצחק פרידברג** ומשפ' שיחיו - אנטורפן

לעילוי נשמת
הרב ר' **אליעזר צבי זיכרמן** ז"ל
ב"ר דוד זצ"ל, יו"ר כולל בית דוד - חלון
נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה
ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ער"ה תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

בס"ד

שנה טובה

זכרנו לחיים מלך הפץ בחיים
וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים

עם פרוס השנה החדשה בה נפתחים שערי רחמים ורצון
שלוחה בזאת ברכתנו, לכל ידידי ורעי מגידי השיעורים
והלומדים ולנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות":

**שנה טובה ומבורכת, שנת ברכה והצלחה,
בריאות ושמחה שנה בה נהגה בתורתנו בשלווה
וברננה, ותהא ברכת ה' שרויה בכל מעשה ידיכם!**

בברכת כתיבה וחתומה טובה,
הרב חיים דוד קובלסקי

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il